

بررسی تاثیر باورها، ارزش‌های اخلاقی و شخصی بر تحمل‌تقلب در حسابرسان

حسن رحیمی فرد^۱

لیلا صفدریان^۲

میثم فروغی^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۶/۱۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۱۳

چکیده

نگرش‌های مرتبط با تقلب توسط اجتماع ساخته می‌شوند و منعکس‌کننده مفروضات ضمنی هستند که از طریق پذیرش جامعه به دست می‌آیند. تا حدی که افراد نگرش‌های خود را از دیگران می‌آموزند، اگر تقلب توسط همتایان یک شخص پذیرفته شود، احتمال بیشتری وجود دارد که آن شخص نیز تقلب را قابل قبول بداند. از این رو، تحمل رفتار متقابلانه در خلاء فرهنگی ایجاد نمی‌شود اما این احتمال وجود دارد که سه عامل فرهنگی اصلی ارزش، باور و جمعیت‌شناسی بر تحمل‌تقلب تاثیر گذار باشند. از این رو هدف پژوهش حاضر بررسی تاثیر باورها، ارزش‌های اخلاقی و شخصی بر تحمل‌تقلب در حسابرسان است.

این پژوهش از نوع بنیادی تجربی و روش انجام آن توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش شامل حسابرسان (شرکای حسابداری و حسابرسان ارشد در موسسات حسابداری) کل کشور بوده و نمونه آماری مشتمل بر ۳۸۸ پرسشنامه می‌باشد که در ۱۴۰۳ توزیع و جمع‌آوری گردیده است. برای آزمون فرضیه‌های این پژوهش از آزمون‌های معادلات ساختاری در نرم افزار پی‌ال‌اس استفاده شده است.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها نشان داد که ایده آل‌گرایی اخلاقی و اعتقاد به سخت‌کوشی بر تحمل‌تقلب تأثیر منفی دارند. همچنین پایبندی به ارزش‌های خودافزاینده بر تحمل‌تقلب تأثیر مثبت داشته اما پایبندی به ارزش‌های خود متعالی، تعصبات جنسیتی و تردید حرفه‌ای بر تحمل‌تقلب تأثیر معناداری ندارند.

شواهد تجربی از این مطالعه سازوکارهای روان‌شناختی خاصی را نشان می‌دهند که می‌توانند وقوع تقلب را تضعیف یا تقویت کنند. همچنین این مطالعه به پژوهش در مورد حاکمیت شرکتی، اخلاقیات، و پیشایندهای عدم صداقت در محل کار کمک می‌کند.

واژه‌های کلیدی: باورها، ارزش‌های اخلاقی و شخصی، تحمل‌تقلب.

۱ گروه حسابداری، واحد مبارکه، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران. Hasan.rahimifard@iau.ac.ir

۲ گروه حسابداری، واحد مبارکه، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول). leilasafdarian1978@iau.ac.ir

۳ گروه حسابداری، واحد مبارکه، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران. mey.fo@iau.ac.ir

۱- مقدمه

رشد و دگرگونی سریع روابط اقتصادی، منجر به رقابت شدیدی در عرصه تجارت، صنعت و سرمایه‌گذاری شده است. لذا شرکت‌ها برای بقا و گسترش فعالیت‌های خود، نیاز به انجام سرمایه‌گذاری‌های مناسب و به موقع نیاز دارند. گزارش‌های مالی شرکت‌ها باید اطلاعاتی فراهم نماید که برای سرمایه‌گذاران بالقوه و بالفعل، بستانکاران و سایر استفاده‌کنندگان در سرمایه‌گذاری‌های منطقی، اعطای اعتبار و تصمیمات مشابه سودمند باشد و این اطلاعات عاری از تحریف‌های با اهمیت و تقلب‌های احتمالی باشد تا سرمایه‌گذاران بتوانند نسبت به تأیید عملکرد فعلی و پیش بینی آینده اقدام نمایند و در نهایت با توجه به انتظارات خود بتوانند بازدهی و ریسک متناسب با آن را ارزیابی نمایند. بر همین اساس ارزیابی گزارشگری مالی متقلبانه توسط استفاده‌کنندگان از اطلاعات یکی از فاکتورهای مهم در تخمین آینده بنگاه‌ها می باشد تا به وسیله آن قدرت تأییدکنندگی و پیش بینی کنندگی اطلاعات ارزیابی گردد (لامبرت^۱، ۲۰۱۰). تقلب‌های صورت‌های مالی به شکل چشم‌گیری توجه عموم جامعه، رسانه‌ها، سرمایه‌گذاران، جامعه مالی و قانون‌گذاران را به خود جلب کرده است. تقلب در صورت‌های مالی زمانی رخ می دهد که مدیران با هدف گمراه کردن گروهی از سهام‌داران در مورد عملیات اصلی شرکت و همچنین به منظور تأثیر بر نتایج فعالیت‌های شرکت با استفاده از روش‌هایی غیر از اصول پذیرفته شده حسابداری، سعی در دستکاری صورت‌های مالی دارند (فلاح حمیدی و همکاران، ۱۴۰۰).

حسابرسی مستقل، به دلیل ارائه خدمات حسابرسی، نقش مهمی در جهت حفظ منافع عمومی در بازارهای سرمایه ایفا می‌کنند. گزارش‌های حسابرسی، یکی از مواردی است که به عنوان راهنمای سرمایه‌گذاران، در هنگام تصمیم‌گیری استفاده می‌شود و کیفیت پایین این گزارش‌ها، می‌تواند به تخصیص نامناسب منابع در جامعه منجر شود. ایفای این نقش، به عنوان حافظ منافع جامعه، مستلزم آن است که حسابرس بتواند تحریف، اشتباهات و تقلب صاحبکار را کشف کند (ممنون و همکاران، ۱۴۰۰). گزارش تخلفات از جمله تقلب، به عنوان یکی از مهمترین مکانیزم‌های نظارتی در پیشگیری از رسوایی‌های مالی در واحدهای تجاری مطرح شده است. از حرفه حسابرسی و دیگر نهادهای قانونی مربوطه خواسته شده است که گزارش تخلف را به عنوان یک بخش مهم و حساس از فرهنگ سازمانی، در ساختار سازمانی شرکت‌ها بگنجانند (سیفرت و همکاران^۲، ۲۰۱۴). برای جلوگیری از تقلب‌های مالی متعدد، افشاجری حرفه حسابرسی به عنوان یک ساز و کار کنترلی قوی مطرح شد که می‌تواند منافع بسیاری برای اعضای سازمان و سایر ذینفعان جامعه داشته باشد (لی و ژو^۳، ۲۰۱۸). برای پیشگیری و کشف تقلب ضروری است که حسابرسان از عوامل احتمالی اثرگذار بر وقوع تقلب درک جامعی داشته باشند. البته وجود چنین عواملی ضرورتاً به معنی وقوع تقلب نیست بلکه حساسیت حسابرس را نسبت به امکان وقوع تقلب افزایش می‌دهد. به طور کلی،

^۱ - Lambert

^۲ - Seifert et al.

^۳ - Lee & Xiao

برخی عوامل ناشی از انگیزه‌های افراد و برخی عوامل دیگر ناشی از شرایط محیطی و سازمانی واحدهای تجاری است. انگیزه‌های اقتصادی در قالب منافع یا نیازهای مالی متداول‌ترین انگیزه‌ی تقلب هستند. برخی افراد نیز به دلیل انگیزه‌های روحی و روانی نظیر قدرت طلبی یا کسب منزلت اجتماعی و مورد توجه قرار گرفتن دست به تقلب می‌زنند. در بخش دولتی نیز شواهد نشان می‌دهد انگیزه‌های سیاسی عامل اصلی وقوع تقلب در حساب‌های دولتی است (خواجوی و منصوری، ۱۳۹۴).

به طور کلی تصمیمات حسابرسان در اقتصاد امروز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، زیرا برای ذینفعان در مورد قابلیت اطمینان صورت‌های مالی امری ضروری می‌باشد. تقلب و گزارشگری نادرست، تصمیمات اخلاقی حسابرسان را در جریان حسابرسی دوباره در کانون توجه مردم قرار داده است و نهادها به طور فزاینده‌ای بر موضوعاتی مانند رفتار اخلاقی و صداقت تأکید می‌کنند (مسهودی مقدم و طالب‌نیا، ۱۴۰۳؛ همتی و همکاران، ۱۴۰۲). رفتار اخلاقی، ویژگی ضروری و مورد انتظار حسابداران و حسابرسان است، زیرا آن‌ها به‌عنوان ناظران عمومی در نظر گرفته می‌شوند. از حسابداران و حسابرسان انتظار می‌رود به اصول مورد اطمینان بودن، بی‌طرفی، استقلال و سایر کدهای اخلاق حرفه‌ای پایبند باشند (رجب دری و همکاران، ۱۴۰۱). از این رو، گزارش اشتباه‌ها و تقلب‌های کشف شده در سازمان به وسیله حسابرسان، یک رفتار اخلاقی بسیار مهم است که به انگیزه حسابرسان در مورد گزارش تقلب بستگی دارد. اگر حسابرسان انگیزه کافی برای گزارش اشتباه‌ها و تقلب‌های کشف شده را نداشته باشند، اشتباه‌ها و تقلب‌ها حتی در صورت کشف شدن هم گزارش نخواهد شد. بنابراین، توجه به مقوله قصد گزارش تقلب توسط حسابرسان به عنوان اقدامی اخلاقی در سازمان و عوامل مؤثر بر آن لازم و ضروری است (کنچل و مینچیک^۱، ۲۰۲۲). پژوهشگران بر نیاز مدیران و هیئت‌ها به درک مؤلفه انسانی مؤثر بر تقلب و تلاش‌های ضد تقلب تأکید می‌کنند (مینچیک و رایلی^۲، ۲۰۱۹؛ سولتیس^۳، ۲۰۱۶). در این رابطه، شواهد تجربی در مورد ارزش‌ها و باورهایی که تاب‌آوری و تحمل حسابرسان را در برابر فشارها افزایش می‌دهد و تمایل آنان را برای توجیه عدم صداقت با انگیزه مالی کاهش می‌دهد، بینش‌های مهمی را در اختیار مسئولان راهبری شرکتی قرار می‌دهد. نتایج مربوط به تحمل تقلب می‌تواند به هیئت مدیره و کمیته حسابرسی شرکت در طراحی کنترل‌های داخلی مؤثر کمک کند تا ارزش‌ها و باورهای مطلوب را به عنوان بخشی از یک برنامه مدیریت ریسک سازمانی مؤثر تقویت کنند. همچنین نتایج این پژوهش می‌تواند به ادبیات گسترده‌ای در مورد اخلاق و آموزش اخلاق تجاری کمک کند. یافته‌های این پژوهش می‌تواند ارزش‌ها و باورهای خاصی را برجسته کند که باید وجود داشته باشد و برای کاهش تحمل تقلب و در نتیجه کاهش خطر تقلب مفید هستند. در نهایت، نتایج این پژوهش می‌تواند ادبیات پژوهشی مربوط به سوابق عدم صداقت در محل کار را با هم تطبیق داده و آنها را گسترش دهد. بسیاری از مطالعات

^۱ - Knechel & Mintchik

^۲ - Mintchik & Riley

^۳ - Solttes

مربوط به تقلب گزارشگری مالی انجام شده است (مانند کونکارا و احسان^۱، ۲۰۲۲؛ وهیونی و همکاران^۲، ۲۰۲۱؛ کهرودی و همکاران، ۱۴۰۳)، اما تاکنون پژوهش‌های اندکی که در زمینه حسابرسی رفتاری کاربرد داشته باشد، به ویژه در رابطه با ارزش‌های اخلاقی مرتبط با حساب‌برسان انجام شده است. بنابراین، این مطالعه تلاش دارد به بررسی تاثیر باورها، ارزش‌های اخلاقی و شخصی بر تحمل‌تقلب در حساب‌برسان بپردازد.

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

افراد به ظاهر صادق، گه‌گاه در زندگی روزمره خود به رفتارهای غیرصادقانه متوسل می‌شوند (مزار و همکاران^۳، ۲۰۰۸). یک سوال مهم این است که چرا این رفتارها اتفاق می‌افتد؟ برای شناسایی ریشه‌های رفتارهای انحرافی که می‌تواند یک سازمان تجاری را تحت تاثیر قرار دهد، درک نگرش‌هایی که بر مدارا و تحمل در برابر عدم صداقت تأثیر می‌گذارد، مهم است. تحمل در برابر عدم صداقت از یک تعامل پیچیده از انگیزه‌ها و شرایط ناشی می‌شود که توسط اخلاق، فرصت‌ها، هنجارهای اجتماعی و عرف تعیین می‌شود (اکباس و همکاران^۴، ۲۰۱۹؛ آریلی و همکاران^۵، ۲۰۱۹). از این‌رو مدارا کردن و تحمل نسبت به یک رفتار غیرصادقانه، منطقی کردن یک فعالیت متقلبانه خاص را برای فرد آسان‌تر می‌کند، در نتیجه احتمال وقوع تقلب را افزایش می‌دهد (رودریگز جوستیکیا و تیلین^۶، ۲۰۱۸). برای اندازه‌گیری تحمل‌تقلب، می‌توان از ارزش‌های فردی در مورد اینکه آیا افراد به طور کلی چنین اعمال انحرافی را توجیه می‌کنند، استفاده کرد. نگرش‌های مرتبط با تقلب توسط اجتماع ساخته می‌شوند و منعکس‌کننده مفروضات ضمنی هستند که از طریق پذیرش جامعه به دست می‌آیند (آکرز^۷، ۱۹۹۶). تا حدی که افراد نگرش‌های خود را از دیگران می‌آموزند، اگر تقلب توسط همتایان یک شخص پذیرفته شود، احتمال بیشتری وجود دارد که آن شخص نیز تقلب را قابل قبول بداند (کالینز و همکاران^۸، ۲۰۰۹). آنچه در این ادبیات وجود ندارد، درک این موضوع است که چگونه یک سری باورها و ارزش‌های شخص منجر به تحمل‌تقلب می‌شود (کنچل و مینچیک^۹، ۲۰۲۲). پژوهش‌های تجربی قبلی در مورد عوامل تعیین‌کننده نگرش‌های تقلب، تقریباً منحصر بر عوامل نهادی یا شرکتی بوده‌اند (کنراد و قاری^{۱۰}، ۲۰۱۲؛ میکویچ و همکاران^{۱۱}، ۲۰۱۹). در عین حال، مطالعات محدود (هایتیم و

¹ - Kuncara & Ihsan

² - Wahyuni et al

³ - Mazar et al.

⁴ - Akbaş et al.

⁵ - Ariely et al.

⁶ - Rodriguez-Justicia & Theilen

⁷ - Akers

⁸ - Collins et al.

⁹ - Knechel & Mintchik

¹⁰ - Konrad & Qari

¹¹ - Mickiewicz et al.

جینگسو^۱، ۲۰۱۹؛ تسینگ و کو^۲، ۲۰۱۴) در مدیریت در مورد تفاوت های نگرش های فردی نسبت به تقلب، بیشتر بر دیدگاه های مشتری در مورد تقلب متمرکز است. این مطالعات بیان کردند که نگرش های تقلب تحت تأثیر هنجارهای اجتماعی و برداشت از عدالت قرار دارد. تاکنون پژوهشی که به بررسی تاثیر باورها و ارزش های شخصی بر تحمل تقلب بپردازد انجام نشده است. بنابراین، شواهد مربوط به باورها و ارزش های خاصی که تحمل تقلب را کاهش می دهند، می توانند برای طراحی سیستم های مدیریتی و برای کاهش وقوع تقلب در هر سازمانی مورد استفاده قرار گیرند (کنچل و مینچیک، ۲۰۲۲).

تحمل رفتار متقلبانانه در خلاء فرهنگی ایجاد نمی شود، همچنین فرهنگ ساختار پیچیده ای دارد. در این بین سه عامل فرهنگی اصلی که بر تحمل در برابر تقلب تأثیر می گذارد، ارزش ها، باورها و جمعیت شناسی هستند (کنچل و مینچیک، ۲۰۲۲). ارزش ها ویژگی های فرهنگی اساسی هستند که «پایه های انگیزشی نگرش ها و رفتار را توضیح می دهند» (شوارتز^۳، ۲۰۱۲). باورها منعکس کننده مفروضات ناخودآگاه در مورد دنیای بیرون هستند که آنها را نمی توان زیر سوال برد، در حالی که ارزش ها رفتار را برانگیخته و هدایت می کنند (کنچل و مینچیک، ۲۰۲۲). لوتار و همکاران^۴ (۱۹۹۷) نشان دادند که جمعیت شناسی می تواند بر نگرش به تحمل تقلب تأثیر بگذارد. آن ها نشان دادند که ممکن است تفاوت های قابل توجهی در استدلال اخلاقی زنان در مقابل مردان وجود داشته باشد. برای مثال، زنان نگرش های اخلاقی بالاتری از خود نشان می دهند و کمتر احتمال دارد مرتکب جرم شوند. از این رو مردان و زنان در مورد اینکه چه چیزی رفتار اخلاقی را تشکیل می دهد، عقاید متفاوتی دارند (اسمیت و اوکلی^۵، ۱۹۹۷). ادبیات رفتاری نشان می دهد که ویژگی های جمعیت شناختی نقش مهمی در تحمل تقلب در بسیاری از زمینه های مالی دارند (دیوس^۶، ۲۰۰۸؛ کامینینگ و همکاران^۷، ۲۰۱۲). نقش عوامل جمعیت شناختی در تحمل تقلب به طور گسترده مورد پژوهش قرار نگرفته است. در مقایسه با تحقیقات تقلب در سایر حوزه ها، نقش عوامل جمعیت شناختی در تحمل تقلب به حاشیه رانده شده است. تنها تعداد کمی از نویسندگان (دیان^۸، ۲۰۰۴؛ دیون و وانگ^۹، ۲۰۱۱؛ لیچ و بیکر^{۱۰}، ۲۰۱۳؛ میازاکی^{۱۱}، ۲۰۰۸) بر این موضوع تمرکز کرده اند و ویژگی هایی جمعیت شناختی نظیر جنسیت را مورد پژوهش قرار داده اند. اکثر مطالعات به این نتیجه رسیدند که جنسیت و

¹ - Haithem & Jeongsoo

² - Tseng & Kuo

³ - Schwartz

⁴ - Luthar et al.

⁵ - Smith & Oakley

⁶ - Devos

⁷ - Cumming et al.

⁸ - Dean

⁹ - Dionne & Wang

¹⁰ - Lesch & Baker

¹¹ - Miyazaki

عدم صداقت با هم مرتبط هستند و مردان بیشتر از زنان صادق هستند (چایلدرز^۱، ۲۰۱۲؛ فریسن و گانگادهران^۲، ۲۰۱۲). در حوزه تحمل تقلب در سازمان‌ها، نقش جنسیت ابتدا توسط تنیسون^۳ (۲۰۰۲) مورد بررسی قرار گرفت که نشان داد زنان تحمل تقلب کمتری دارند. یافته‌های او همچنین توسط تحقیقات تجربی اقتصادی تأیید شده است، جایی که دیان (۲۰۰۴) و همچنین میازاکی (۲۰۰۸) سطح پایین‌تری از تحمل تقلب را در میان زنان یافته‌اند. از این رو می‌توان انتظار داشت تعصبات جنسیتی بر تحمل تقلب تاثیر منفی داشته باشد.

تمایل فرد به ارتکاب تقلب می‌تواند به نفس و جهت‌گیری ارزشی فرد مربوط باشد، برای مثال، دورمینی و همکاران^۴ (۲۰۱۲) در مدل خود (پول، ایدئولوژی، اجبار، نفس)^۵ نفس را به عنوان یکی از محرک‌های ارتکاب تقلب معرفی می‌کنند. ولف و هرمانسون^۶ (۲۰۰۴) همچنین بر عامل نفس به عنوان یکی از ویژگی‌های اساسی مرتبط با تقلب در مدل الماس تقلب خود تأکید می‌کنند. در تحقیقات روانشناسی و جرم‌شناسی، نفس به یک جهت‌گیری ارزشی خودافزاینده در مقابل خود متعالی مرتبط است که به عنوان سازه‌هایی (پول، ایدئولوژی، اجبار، نفس) تعریف می‌شود که توسط شوارتز (۲۰۱۲) به عنوان یک نتیجه تحقیقاتی ایجاد شده است (شوارتز، ۲۰۱۲). از این رو افرادی که دارای ارزش خودافزاینده قوی‌تری هستند بیشتر به پذیرش شیوه‌های تجاری نامناسب تمایل دارند. همچنین عنوان شده است که دانش آموزان با جهت‌گیری ارزش خودافزاینده بالاتر، نسبت به ارتکاب تقلب تحمل بیشتری دارند (پلفری و بوترا^۷، ۲۰۱۳).

برخی از محققان (مانند ادکینز^۸، ۱۹۹۵؛ دانت و هریس^۹، ۲۰۱۲) نیز اذعان کرده‌اند که می‌تواند بین ارزش‌های خودافزاینده حسابرسان و تحمل تقلب رابطه‌ای وجود داشته باشد. به این معنا که حسابرسان زمانی که معتقدند صاحبکار از لحاظ جایگاه اجتماعی و اعتبار در سطح بالای قرار دارد، به احتمال زیاد رفتارها و شیوه‌های تجاری نادرست صاحبکار را تحمل می‌کنند. برجسته کردن بیش از حد صاحبکار همچنین ممکن است توجه حسابرسان را به نیازهای وی و تحمل رفتارهای مشکوک و متقلبانانه از سوی صاحبکار را افزایش دهد. بنابراین، حسابرسان که سطوح بالاتری از ارزش‌های خودافزاینده را دارند ممکن است در افشای رفتارهای نادرست و متقلبانانه احساس استرس کنند (بی و گونگ^{۱۰}، ۲۰۰۸؛ دانت و هریس، ۲۰۱۲). توجه بیش از حد به سطح جایگاه، اعتبار و ثروت صاحبکار ممکن است به تمایل به اجتناب از هر چیزی که نارضایتی صاحبکار را افزایش می‌دهد، تبدیل شود. از این رو، اگر برخورد با رفتارهای متقلبانانه صاحبکار می‌تواند منجر به نارضایتی وی شود، می‌توان استدلال

¹ - Childs

² - Friesen & Gangadharan

³ - Tennyson

⁴ - Dorminey et al.

⁵ - MICE (money, ideology, coercion, ego)

⁶ - Wolfe & Hermanson

⁷ - Plufrey & Butera

⁸ - Adkins

⁹ - Daunt & Harris

¹⁰ - Yi & Gong

کرد حسابرسان به احتمال زیاد رفتارهای متقلبانه را تحمل کنند (کنچل و مینچیک، ۲۰۲۲). از این رو می توان انتظار داشت که ارزش های خود متعالی نیز بر تحمل تقلب در حسابرسان تأثیر گذار باشد. به بیان دیگر حسابرسانی که ارزش های خود متعالی بالایی دارد، تحمل تقلب در آنان کمتر است، زیرا رفتار متقلبانه ای که از سوی افراد در سازمان انجام می گیرد با ارزش های خود متعالی که به آن پایبند هستند، مغایرت دارد. بنابراین حسابرسانی که ارزش های خود متعالی بالایی دارند از خودکنترلی قوی برخوردار خواهند بود. افزایش خودکنترلی در حسابرسان از گرایش به تقلب در آنان جلوگیری کرده و آن را کاهش می دهد (گونایاسا و ارلیناواتی^۱، ۲۰۲۰). تحقیقات انجام شده نشان می دهد که ارزش های خود متعالی تأثیر منفی بر تحمل تقلب در حسابرسان دارد (مانند پامونگکاس^۲، ۲۰۱۴). از این رو می توان انتظار داشت پایبندی به ارزش های خودافزاینده تأثیر مثبتی بر تحمل تقلب داشته باشد و در مقابل آن پایبندی به ارزش های خود متعالی تأثیر منفی بر تحمل تقلب داشته باشد.

ارزش های فرد بر تعریف فرد از آنچه که موفقیت را تشکیل می دهد تأثیر می گذارد، در حالی که باورها راه های قابل قبول برای رسیدن به موفقیت را تعیین می کنند. باورها "به عنوان یک فیلتر دائمی عمل می کنند که از طریق آن تجربیات کاری تفسیر می شود" (بارلینگ و همکاران^۳، ۱۹۹۸). با استفاده از فراتحلیل، گزارش شده است که احترام، تحسین و تمایل به شرکت در کار سخت مهمترین عاملی است که از تجزیه و تحلیل مطالعات مختلف در مورد باورهای مرتبط با کار ظاهر می شود (فورنهام^۴، ۱۹۹۰). به عنوان مثال، افرادی که برای سخت کوشی ارزش قائل هستند، به بهره‌وری بیشتری دست می یابند، رضایت شغلی بالاتری را تجربه می کنند و در کار خود مشارکت بیشتری دارند. آنها همچنین نسبت به بازخورد منفی انعطاف پذیرتر هستند، تعهد اخلاقی قوی تری به سازمان خود دارند و کمتر احتمال دارد که تقلب کنند یا نگرش های خودخواهانه در برابر با افراد متقلب از خود نشان دهند (کیدرون^۵، ۱۹۷۸). مک دونالد^۶ (۱۹۷۱) همبستگی مثبتی را بین اعتقاد به سخت کوشی و پایبندی به اخلاق مسئولیت اجتماعی گزارش می کند. دوک^۷ (۲۰۱۲) ارتباط بین باورهای دانش آموزان به کار سخت و موفقیت بلندمدت آنها را نشان می دهد. از این رو انتظار می رود افرادی که اعتقاد به سخت کوشی دارند، احتمالاً در برابر وسوسه های تقلب مقاوم تر باشند، که منجر به کاهش تحمل تقلب در این افراد می شود (کنچل و مینچیک، ۲۰۲۲). اعتقاد بر این است که تفاوت های فردی در موقعیت های اخلاقی نقش کلیدی در قضاوت اخلاقی انتخاب رویه های تجاری ایفا می کند (فورسیث^۸، ۱۹۸۰). نظریه موقعیت های اخلاقی^۹ واکنش به موقعیت چالش برانگیز اخلاقی

¹ - Gunayasa & Erlinawati

² - Pamungkas

³ - Barling et al.

⁴ - Furnham

⁵ - Kidron

⁶ - MacDonald

⁷ - Dweck

⁸ - Forsyth

⁹ - Ethics Position Theory

را در دو بعد طبقه‌بندی می‌کند که بر توجه به اصول (نسبی‌گرایی) و نتایج (ایده آل‌گرایی) تأکید می‌کند (فورسیث، ۱۹۸۰؛ فورسیث و اوبویل^۱، ۲۰۱۳). ایده آل‌گرایی^۲ به تأکید فرد بر پیامدها به‌عنوان راهنمایی برای تعیین نادرست و درست اشاره دارد. افراد بسیار ایده آل‌گرا تصور می‌کنند که نتایج مطلوب را می‌توان با اقدام صحیح همیشه به دست آورد (فورسیث، ۱۹۸۰). کسانی که کمتر ایده آل‌گرا هستند تصور می‌کنند که در برخی موارد آسیب اجتناب ناپذیر است و در چنین مواردی، باید بین دو شر آن یکی که کوچک‌تر است را انتخاب کرد (فورسیث، ۱۹۸۰). تحقیقات هنلی و همکاران^۳ (۲۰۰۵) نشان می‌دهد که موقعیت اخلاقی نه تنها بر تمایل کارمند به انجام تقلب، بلکه بر تحمل او نسبت به تقلب از سوی دیگران و احتمال گزارش آن به مدیریت تأثیر می‌گذارد. چند مطالعه اهمیت گرایش اخلاقی شخصی حسابرسان را که توسط فورسیث (۱۹۸۰) مفهوم سازی شده است، در درک عملکرد کشف و تحمل تقلب شناسایی کرده‌اند (استرند و لنکستر^۴، ۲۰۰۱؛ نورمن و همکاران^۵، ۲۰۰۸). بنابراین، حسابرسانی که کمتر ایده آل‌گرا هستند، ممکن است کمتر گزینه‌های اخلاقی را زیر سوال ببرند که از نظر آنها می‌تواند نتایج خوبی برای برخی از ذینفعان، مانند مشتری ایجاد کند، حتی اگر دیگران، مانند سرمایه‌گذاران، از این انتخاب‌ها آسیب ببینند. به عنوان مثال، حسابرسان کمتر ایده آل‌گرا بیشتر احتمال دارد که از یک رویه حسابداری مشکوک که پیامدهای مثبتی برای برخی از ذینفعان دارد چشم‌پوشی کنند، در حالی که حسابرسان ایده آل‌گرا کمتر احتمال دارد در مورد پیامدها مصالحه کنند (جانسون و همکاران^۶، ۲۰۱۲). ایده آل‌گرایی اخلاقی نشان‌دهنده نگرانی فرد برای رفاه دیگران است در حالی که شک‌گرایی نشان‌دهنده تمایل فرد به اعتبار بخشیدن به یک گزاره است. فورسیث (۱۹۸۰) این نظریه را مطرح می‌کند که بین ایده آل‌گرایی اخلاقی و تحمل تقلب رابطه وجود دارد. با تکیه بر این بینش، فرض می‌شود که ایده آل‌گرایی اخلاقی و شک‌گرایی بر عملکرد برنامه‌ریزی تقلب حسابرسان تأثیر داشته باشند. این به خاطر این است که اولی میزان تحمل حسابرس را برای اجازه دادن به صاحبکار برای فرار از یک عمل مشکوک اخلاقی تعیین می‌کند، در حالی که دومی در تعیین نحوه جستجو و ارزیابی کلی شواهد مهم است. از این رو می‌توان انتظار داشت که ایده آل‌گرایی اخلاقی بر تحمل تقلب تأثیر منفی داشته باشد (وروی و آسارا^۷، ۲۰۲۲).

کار مربوط به شناسایی تقلب یک کار غیرساختاری است که حسابرس را به ایجاد روش‌های جایگزین و جستجو بر مبنای اطلاعات اضافی مرتبط از منابع مختلف سوق می‌دهد. جستجوی اطلاعات بر مبنای شواهد حسابرسی مورد نظر، بخشی از تردیدگرایی حرفه‌ای حسابرس است. از این رو حسابرس، مسئولیت کشف تقلبی را

^۱ - Forsyth & O'Boyle

^۲ - Idealism

^۳ - Henle et al.

^۴ - Strand & Lancaster

^۵ - Norman et al.

^۶ - Johnson et al.

^۷ - Verwey & Asare

دارد که همیشه افراد متقلب سعی در مخفی نگه داشتن آن دارند. در واقع حسابرس با دانش و بینشی که از فرایند آموزش کشف حسابداری متقلبان طی دوره مورد رسیدگی کسب می نماید می تواند مشکلات حسابرسی پیچیده را آسان تر شناسایی و کشف کند و بر تردیدگرایی حرفه‌ای اش بیفزاید. به همین خاطر، تردیدگرایی برای حسابرس مهم است به گونه‌ای که وی می تواند به شواهد حسابرسی که در اختیار دارد انتقادی تر نگریده و قبل از پیدا کردن شواهد قوی به آسانی آن را نپذیرد (مویی^۱، ۲۰۱۰). تردید حرفه‌ای وضعیتی که شامل ذهن پرسشگر و ارزیابی منتقدانه‌ای از شواهد حسابرسی است که اغلب به عنوان ارزیابی صداقت مدیریت تعبیر می شود. تردید حرفه‌ای به ارزیابی ریسک و شناسایی فرصت‌های تقلب کمک می کند. حسابرسانی که تردید حرفه‌ای بالایی دارند، معمولاً تمایل بیشتری به جستجوی بیشتر در خصوص اطلاعات مرتبط با علائم تقلب دارند که منجر به کاهش تحمل تقلب در این افراد می شود. حسابرسان به واسطه تردید حرفه‌ای که طی دوره مورد رسیدگی در فرایند حسابرسی به کار می رود، می تواند توانایی شناسایی تقلب را بالاتر ببرد. همچنین تردیدگرایی حرفه‌ای بر توانایی شناسایی تقلب حسابرسان اثر مثبتی دارد و گویای آن است که هر چقدر حسابرسان تردید حرفه‌ای بالاتری داشته باشد، تحمل تقلب پایین تری دارد (آگوستینا و همکاران^۲، ۲۰۲۱). تردید گرایی حرفه‌ای نسبت به ارزیابی شواهد حسابرسی برای حسابرسان مهم تلقی می شود، به نوعی که حسابرسان با یک نگرش انتقادی به بسندگی و مناسب بودن شواهد موجود، بتوانند وجود تقلب را در مرحله برنامه‌ریزی حسابرسی مورد بررسی قرار داده و در نهایت، این مهم حسابرسان را به افزایش شناسایی تقلب طی مراحل بعدی حسابرسی سوق دهد تا بتواند سطح بالایی از اعتماد عمومی را بدست آورد (دویراندرا و سرایانوا^۳، ۲۰۱۸). بیسلی^۴ (۲۰۱۳) بیان کرد که سطح پایین تردیدگرایی حرفه‌ای یکی از عوامل رایج عدم موفقیت حسابرسان در شناسایی و کشف تقلب است. بنابراین اعمال تردید حرفه‌ای توسط حسابرسان در کیفیت حسابرسی مهم تلقی می شود. از این رو هر چه حسابرسان تردیدگرایی حرفه‌ای بیشتری داشته باشد، تحمل تقلب وی کاهش می یابد.

۲-۱- پیشینه خارجی

ماندال و آمیلان^۵ (۲۰۲۵) در پژوهشی به بررسی چگونگی درک حسابرسان از تأثیر عوامل مهم پیشگیری از تقلب در جلوگیری از تقلب صورتهای مالی در بخش شرکتی پرداختند. علاوه بر این، پژوهش حاضر به بررسی اثر میانجی آگاهی از تقلب در روشن کردن تأثیر رهبری اخلاقی و سیستم‌های کنترل داخلی بر جلوگیری از تقلب در صورتهای مالی می پردازد. این یافته تحقیقاتی با تعیین اهمیت آگاهی از تقلب به عنوان تأثیرگذارترین عامل در

^۱ - Mui

^۲ - Agustina et al.

^۳ - Dwirandra & Suryanawa

^۴ - Beasley

^۵ - Mandal & Amilan

جلوگیری از تقلب در صورت‌های مالی، شواهدی را برای بخش شرکت فراهم می‌کند. علاوه بر این، متغیرهای توضیحی ترکیبی ۷۷.۴ درصد از واریانس کلی در پیشگیری از تقلب صورت‌های مالی را تشکیل می‌دهند. این مطالعه اثر میانجیگری جزئی آگاهی از تقلب را بر رابطه بین سیستم کنترل داخلی و پیشگیری از تقلب صورت‌های مالی نشان می‌دهد. هوی هونگ و کوئه^۱ (۲۰۲۴) در پژوهش به بررسی عوامل موثر بر توانایی کشف تقلب حسابداری حساب‌برسان داخلی در بانک‌های تجاری ویتنامی پرداختند. نتایج رگرسیون نشان می‌دهد که عوامل به ترتیب تأثیر کاهش می‌یابد، از جمله: ظرفیت حساب‌برس داخلی؛ منابع و فناوری؛ ارتباطات و همکاری؛ سیستم کنترل داخلی؛ فرهنگ سازمانی؛ و محیط قانونی. آگیمانگ و همکاران^۲ (۲۰۲۳) پژوهشی با عنوان "کاهش تقلب شغلی از طریق اصلاحات در حساب‌برسی بخش دولتی: شواهدی از غنا" انجام داده‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد بی‌نظمی‌هایی که توسط گزارش‌های حساب‌برسی منظم گزارش می‌شود، با طرح‌های تقلب و سوء استفاده شغلی مرتبط هستند، همچنین نتایج نشان داد که اضافه کردن قدرت و عدم اجازه به عنوان یک مکانیسم بازدارنده در مبارزه با تقلب شغلی عمل می‌کند. کنچل و مینچیک (۲۰۲۲) پژوهشی با عنوان "آیا باورها و ارزش‌های شخصی بر تحمل تقلب یک فرد تأثیر می‌گذارد؟ شواهد از نظرسنجی ارزش‌های جهانی" انجام داده‌اند. با استفاده از مدل‌سازی حداقل مربعات جزئی، نشان داده شد که افرادی با ارزش‌های خودافزاینده قوی‌تر، بیشتر می‌توانند تقلب را تحمل کنند. علاوه بر این، پاسخ دهندگانی که به اهمیت سخت کوشی اعتقاد دارند، کمتر می‌توانند تقلب را تحمل کنند، و چنین باورهایی (ارزش‌های خودافزاینده و سخت کوشی) واسطه رابطه بین منابع کنترل و تحمل تقلب است. در نهایت، نتایج این پژوهش نشان داد افرادی که مستعد تعصبات جنسیتی سنتی هستند، بیشتر می‌توانند تقلب را تحمل کنند. تحلیل‌های اضافی مربوط به بررسی عوامل جمعیت‌شناسی تفاوت‌هایی را در تأثیر این ویژگی‌های فرهنگی در گروه‌های سنی، مذهبی و جنسیتی نشان داد. وروی و آسارا (۲۰۲۲) پژوهشی با عنوان "تأثیر مشترک ایده آل‌گرایی اخلاقی و شک و تردید حرفه‌ای بر کشف تقلب حساب‌برسان" انجام داده‌اند. نتایج نشان می‌دهد که بین شک و تردید حرفه‌ای و تعداد روش‌های حساب‌برسی مؤثر، ارتباط مثبت معناداری وجود دارد، اما فقط برای حساب‌برسانی که ایده‌آل‌گرایی اخلاقی بالایی دارند. نتایج اهمیت اندازه‌گیری و کنترل اثرات این ویژگی‌ها را هنگام ارزیابی عملکرد کشف تقلب نشان می‌دهد. آگوستینا و همکاران (۲۰۲۱) پژوهشی با عنوان "شک و تردید حرفه‌ای حساب‌برسان و تحمل تقلب" انجام داده‌اند. نتایج نشان داد که شایستگی، استقلال و فشار زمانی حساب‌برس تأثیری بر تحمل تقلب نداشتند. در این میان، تجربه و تردید حرفه‌ای حساب‌برس تأثیر منفی بر تحمل تقلب داشت. کاربرد تردید حرفه‌ای به عنوان یک متغیر میانجی در تأثیر شایستگی، استقلال، تجربه و فشار زمانی حساب‌برسی بر تحمل تقلب ثابت شد. شایستگی، استقلال و تجربه حساب‌برسان تأثیر مثبتی بر تردید حرفه‌ای و فشار زمانی حساب‌برسی تأثیر منفی بر تردید حرفه‌ای داشت.

¹ - Hung & Que

² - Agyemang et al.

۲-۲- پیشینه داخلی

سیفی و همکاران (۱۴۰۳) پژوهشی با عنوان "تأثیر فضای اخلاقی در رأس سازمان و تردید حرفه‌ای بر قضاوت در مورد ریسک تقلب در میان حسابرسان داخلی" انجام داده‌اند. نتایج آزمون فرضیه های تحقیق نشان داد، فضای اخلاقی در رأس بر قضاوت ریسک تقلب حسابرسان داخلی تأثیر دارد. همچنین تردید حرفه ای حسابرسان بر قضاوت ریسک تقلب حسابرسان داخلی تأثیر مثبت و معنی داری دارد. کهرودی و همکاران (۱۴۰۳) پژوهشی با عنوان "رویکرد مقایسه ای بین دیدگاه حسابرسان مستقل و حسابرسان دستگاه های نظارتی در پیشگیری از تقلب بر اساس الزامات دانش، مهارت و اخلاق در حسابرسان" انجام داده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان داد که تفاوت معناداری بین دیدگاه حسابرسان مستقل و حسابرسان دستگاه‌های نظارتی در خصوص نقش الزامات دانش و الزامات اخلاق در پیشگیری از تقلب وجود دارد ولی در ارتباط با الزامات مهارتی، تفاوت معناداری بین دیدگاه این دو گروه وجود ندارد. علی‌زاده‌گان و همکاران (۱۴۰۲) پژوهشی با عنوان "تحلیل توانایی حسابرسان در کشف تقلب با استفاده از تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده: تأثیر تجربه حسابرسان و تیپ شخصیتی با نقش تردید حرفه‌ای" انجام داده‌داند. یافته‌های پژوهش نشان داد که تجربه حسابرسان، انواع تیپ‌های شخصیتی حسابرسان و تردید حرفه‌ای، بر توانایی کشف تقلب در صورت‌های مالی توسط حسابرسان، تأثیر مثبت و معناداری دارند. همچنین، تجربه حسابرسان و تیپ شخصیتی به طور غیرمستقیم با توجه به نقش میانجی تردید حرفه‌ای بر کشف تقلب در صورت‌های مالی تأثیر مثبت و معناداری دارند. عباسی استمال و راستکار رضائی (۱۴۰۲) پژوهشی با عنوان "تأثیر عملکرد شرکت بر ارتباط بین قضاوت حرفه‌ای و کشف تقلب حسابرسان" انجام داده‌اند. نتایج نشان داد که بین قضاوت حرفه‌ای حسابرسان و توانایی کشف تقلب، ارتباط مثبتی وجود دارد. ولی، بین عملکرد مالی شرکت و توانایی کشف تقلب ارتباط منفی وجود دارد. همچنین، عملکرد مالی شرکت بر ارتباط بین قضاوت حرفه‌ای و توانایی کشف تقلب تأثیر منفی دارد. بنابراین، حسابرسانی که قضاوت‌های حرفه‌ای بالاتری داشته باشند، احتمال کشف تقلب توسط آنها بیشتر می‌شود. ولی، با بهبود عملکرد مالی، از امکان رخداد تقلب در شرکت کاسته خواهد شد. زلفی و یزدانیان (۱۴۰۲) پژوهشی با عنوان "ویژگی‌های تاریک شخصیت حسابرسان و تاثیر آنها بر ارزیابی ریسک تقلب" انجام داده‌اند. نتایج نشان داد که ماکیاولیسم و خودشیفتگی حسابرسان بر عملکرد وی از ارزیابی ریسک تقلب تاثیرگذار هستند، لیکن جامعه‌ستیزی بر عملکرد حسابرسان تاثیرگذار نیست. افزون بر این، ویژگی‌های شخصیت ماکیاولیسم و خودشیفته حسابرسان به واسطه تعارض درک شده بر ارزیابی ریسک تقلب اثرگذار نیستند، لیکن با میانجی‌گری تعارض فاکتور تاریک جامعه‌ستیزی بر عملکرد حسابرسان از ارزیابی ریسک تقلب تاثیرگذار است. بنابراین مثلث تاریک شخصیت حسابرسان در انجام فعالیت های مرتبط با ارزیابی ریسک تقلب نتایج گوناگونی را به همراه می‌آورد. خوشبخت و همکاران (۱۴۰۱) پژوهشی با عنوان "دینداری، اخلاق حرفه‌ای حسابداران و تقلب‌های گزارشگری مالی" انجام داده‌اند. یافته‌ها نشان داد که دینداری حسابداران بر تقلب‌های گزارشگری مالی تأثیر منفی و معناداری دارد و بر اخلاق حرفه‌ای حسابداران تأثیر مثبت و معناداری می‌گذارد. همچنین، دینداری

موجب می‌گردد تا حسابداران از سطح اخلاقی بالاتری برخوردار باشند و این سطح اخلاقی بالاتر عاملی موثر در کاهش تقلب در گزارشگری مالی توسط حسابداران است که نشان می‌دهد اخلاق حرفه‌ای حسابداران، رابطه بین دینداری آن‌ها و تقلب‌های گزارشگری را توضیح می‌دهد.

۳- فرضیه‌های پژوهش

- فرضیه اول: پایداری به ارزش‌های خود متعالی بر تحمل تقلب تأثیر منفی دارد.
- فرضیه دوم: پایداری به ارزش‌های خودافزاینده بر تحمل تقلب تأثیر مثبت دارد.
- فرضیه سوم: ایده آل‌گرایی اخلاقی بر تحمل تقلب تأثیر منفی دارد.
- فرضیه چهارم: اعتقاد به سخت‌کوشی بر تحمل تقلب تأثیر منفی دارد.
- فرضیه پنجم: تعصبات جنسیتی بر تحمل تقلب تأثیر منفی دارد.
- فرضیه ششم: تردید حرفه‌ای بر تحمل تقلب تأثیر منفی دارد.

۴- روش پژوهش

روش این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است. پژوهش توصیفی شامل مجموعه روش‌هایی است که هدف آن‌ها توصیف کردن شرایط یا پدیده‌های مورد بررسی است. به جهت اینکه هدف از این پژوهش بررسی تاثیر باورها، ارزش‌های اخلاقی و شخصی بر تحمل تقلب در حسابرسان است و آنچه هست را توصیف می‌کند و به توصیف شرایط موجود و به کشف قوانین و اصول علمی می‌پردازد و در آن سعی می‌شود دانش و نظریه‌ها به طور عام و خاص توسعه یابد، در شمار پژوهش‌های بنیادی تجربی محسوب می‌شود.

جامعه آماری پژوهش حسابرسان (شرکای حسابرسی و حسابرسان ارشد در موسسات حسابرسی) به تعداد ۳۲۶۹ نفر بودند که از طریق روش نمونه‌گیری هدفمند و با استفاده از جدول مورگان حداقل تعداد ۳۷۹ نفر به عنوان نمونه پژوهش می‌بایست انتخاب شود که در این بین تعداد ۴۰۰ پرسشنامه به صورت آنلاین در بین اعضای جامعه توزیع شده و در نهایت تعداد ۳۸۸ پرسشنامه به صورت کامل جمع‌آوری و مورد تحلیل قرار گرفت. در این پژوهش از پرسشنامه‌های استاندارد کنچل و مینچیک (۲۰۲۲) که دارای پنج زیرمقیاس تحمل تقلب با ۵ سوال، پایداری به ارزش‌های خود متعالی با ۲ سوال، پایداری به ارزش‌های خودافزاینده با ۴ سوال، اعتقاد به سخت‌کوشی با ۲ سوال و تعصبات جنسیتی با ۳ سوال؛ پرسشنامه ایده آل‌گرایی اخلاقی (وروی و آساری، ۲۰۲۲) با ۱۱ سوال و پرسشنامه تردید حرفه‌ای (هارت، ۲۰۱۰) با ۳۰ سوال که دارای شش زیرمقیاس جست و جوی دانش با ۶ سوال، وقفه در قضاوت با ۵ سوال، خودرایی با ۶ سوال، ذهن‌پرسشگر با ۴ سوال، اعتماد به نفس با ۴ سوال و درک میان فردی با ۵ سوال که پس از مشاوره با استادان راهنما، مشاور و سایر متخصصین (حسابرسان ارشد) با

شرایط ایران، بومی سازی و متناسب با سوالات اصلی پژوهش و بر اساس فعالیت های در نظر گرفته شده در محورها با استفاده از طیف پنج درجه ای لیکرت طراحی گردید، استفاده شده است.

کلیه داده های جمع آوری شده از پرسشنامه ها، دسته بندی شد و وارد نرم افزار اکسل گردید سپس با استفاده از نرم افزار پی ال اس و روش ها و آزمون های آماری (توصیفی و استنباطی)، تجزیه و تحلیل داده ها صورت گرفت. از آمار توصیفی برای محاسبه میانگین، انحراف معیار و جداول فراوانی استفاده شد و برای آزمون فرضیه های این پژوهش، از آزمون های معادلات ساختاری در نرم افزار پی ال اس استفاده شده است. در این پژوهش جهت سنجش روایی از روایی سازه (روایی همگرا) و جهت سنجش پایایی متغیرهای پژوهش از آزمون آلفای کرونباخ و آزمون پایایی ترکیبی استفاده شد. با توجه به نتایج جدول شماره ۱ مشخص است که ضریب آلفای کرونباخ برای متغیرهای اعتقاد به سخت کوشی، ایده آل گرایی اخلاقی، تحمل تقلب، تردید حرفه ای، تعصبات جنسیتی، پایبندی به ارزش های خود متعالی و پایبندی به ارزش های خود افزاینده از مقدار $0/70$ که مقدار حد مرزی برای قبولی میزان آلفای کرونباخ می باشد بالاتر بوده و حاکی از پایایی مناسب مدل دارد. از آنجایی که معیار آلفای کرونباخ یک معیار سنتی برای تعیین پایایی سازه ها می باشد، روش پی ال اس معیار مدرن تری نسبت به آلفای کرونباخ به نام پایایی ترکیبی به کار می برد. در صورتی که مقدار پایایی ترکیبی برای هر سازه بالای $0/7$ شود، نشان از پایداری درونی مناسب برای مدل های اندازه گیری دارد. با توجه به نتایج جدول شماره ۱ مقدار پایایی ترکیبی برای برازش مناسب مدل مقادیر بالای $0/7$ برای هر سازه می باشد که نشان از پایداری درونی مناسب برای مدل های اندازه گیری دارد. روایی همگرا از دیگر معیارهای است که برای برازش مدل های اندازه گیری در پی ال اس به کار برده می شود. در این پژوهش از معیار AVE برای بررسی روایی همگرا استفاده شده است. مقدار بحرانی معیار AVE عدد $0/5$ است؛ بدین معنی که مقدار AVE بالای $0/5$ روایی همگرای قابل قبول را نشان می دهند. روایی همگرا نیز در این پژوهش با توجه به نتایج جدول ۱ برای همه سازه ها دارای مقادیر بالای $0/5$ می باشد که نشان از مطلوب بودن برازش سازه دارد.

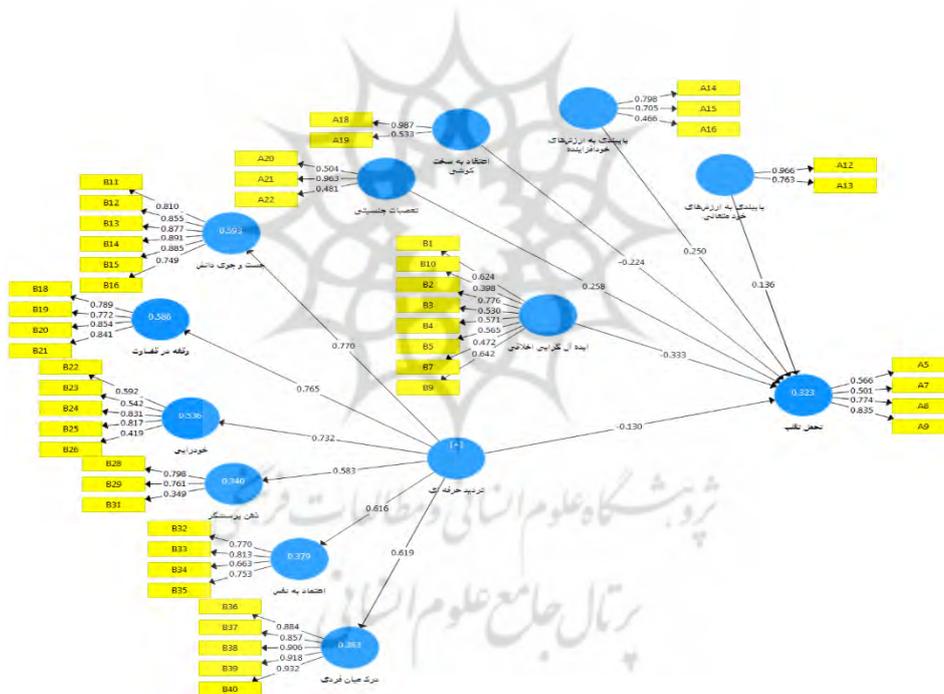
یکی دیگر از معیار سنجش برازش مدل های اندازه گیری در روش پی ال اس روایی واگرا است. روایی واگرا در پی ال اس از طریق روش بارهای عاملی متقابل سنجیده می شود. بارهای عاملی متغیرها در این پژوهش باید بیش از $0/3$ باشد تا در مدل باقی بمانند در غیر این صورت از مدل حذف می شوند با توجه به نتایج شکل ۱ بارهای عاملی متغیرها در این پژوهش بیش از $0/3$ می باشد لذا در مدل کنونی هیچ متغیری حذف نشد.

جدول ۱: آلفای کرونباخ و آزمون ترکیبی و AVE متغیرهای پژوهش

سازه	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	AVE	تایید/رد
اعتقاد به سخت کوشی	۰/۷۵۵	۰/۸۶۰	۰/۶۷۳	تایید
ایده آل گرایی اخلاقی	۰/۷۷۸	۰/۸۴۹	۰/۵۳۱	تایید
تحمل تقلب	۰/۷۱۷	۰/۸۳۹	۰/۶۳۵	تایید
تردید حرفه ای	۰/۸۳۶	۰/۸۹۱	۰/۶۷۳	تایید
تعصبات جنسیتی	۰/۷۹۲	۰/۹۰۶	۰/۸۲۸	تایید
پایبندی به ارزش های خود متعالی	۰/۹۰۰	۰/۹۳۰	۰/۷۶۹	تایید
پایبندی به ارزش های خودافزاینده	۰/۸۱۹	۰/۸۸۳	۰/۶۵۷	تایید

منبع: یافته های پژوهشگر

شکل ۱. سنجش بارهای عاملی

منبع: یافته های پژوهشگر

۵- یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی متغیرهای اصلی پژوهش در جدول ۲ ارائه شده است:

جدول ۲: آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	میانه	انحراف معیار	مینیمم	ماکزیمم
تحمل تقلب	۲/۲۴	۲	۰/۷۰	۱	۵
پایبندی به ارزش‌های خود متعالی	۴/۲۹	۴/۲۵	۰/۵۱	۱	۵
پایبندی به ارزش‌های خودافزاینده	۳	۳	۰/۵۴	۱	۵
اعتقاد به سخت کوشی	۳/۷۲	۳/۶۷	۰/۶۹	۱	۵
تعصبات جنسیتی	۳/۰۳	۳	۰/۷۷	۱	۵
ایده آل‌گرایی اخلاقی	۴/۰۹	۴/۲۰	۰/۴۷	۱	۵
تردید حرفه‌ای	۴/۳۴	۴/۳۳	۰/۵۶	۱	۵

منبع: یافته‌های پژوهشگر

اصلی‌ترین شاخص مرکزی، میانگین است که نشان دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است و شاخص خوبی برای نشان دادن مرکزیت داده هاست. برای مثال مقدار میانگین برای متغیر تحمل تقلب برابر با ۲/۲۴ (از بازه ۱ تا ۵، خیلی کم تا خیلی زیاد) می‌باشد که نشان می‌دهد میانگین پاسخ‌ها کمتر از متوسط بوده است. میانه یکی دیگر از شاخص‌های مرکزی می‌باشد که وضعیت جامعه را نشان می‌دهد. همانطور که مشاهده می‌شود میانه این متغیر ۲ می‌باشد که نشان می‌دهد که نیمی از داده‌ها کمتر از این مقدار و نیمی دیگر بیشتر از این مقدار هستند. ضریب تعیین معیاری است که برای متصل کردن بخش اندازه‌گیری و بخش ساختاری مدل سازی معادلات ساختاری به کار می‌رود و نشان از تأثیری دارد که یک متغیر برون‌زا بر یک متغیر درون‌زا می‌گذارد. نکته‌ی مهم در رابطه با این معیار آن است که مقدار ضریب تعیین تنها برای سازه‌های درون‌زای (وابسته) مدل محاسبه می‌گردد و در مورد سازه‌های برون‌زا، مقدار این معیار صفر است. سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ به عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی ضریب تعیین معرفی شده است. نتایج ضریب تعیین در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳: ضریب تعیین متغیر درون‌زای پژوهش

نام متغیر	معیار ضریب تعیین
تحمل تقلب	۰/۳۲۳

منبع: یافته‌های پژوهشگر

اطلاعات جدول ۳ نشان می دهد ضریب تعیین متغیر درون زا حاکی از برازش متوسط مدل می باشد
روایی واگرا با استفاده از روش فورنل و لارکر
معیار مهم دیگری که با روایی واگرا مشخص می شود ، میزان رابطه یک مولفه با شاخص هایش در مقایسه رابطه
آن مولفه با سایر مولفه هاست؛ به طوری که روایی واگرای قابل قبول یک مدل حاکی از آن است که یک مولفه در
مدل تعامل بیشتری با شاخص های خود دارد تا با مولفه های دیگر. نتایج روایی واگرا با استفاده از روش فورنل و
لارکر در جدول ۴ ارائه شده است:

جدول ۴: مقادیر فورنل لارکر

ردیف	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۱	۰/۸۴۶						
۲	۰/۸۲۶	۰/۸۰۶					
۳	۰/۷۳۱	۰/۸۰۲	۰/۸۵۸				
۴	۰/۶۵۹	۰/۷۷۱	۰/۸۳۵	۰/۸۷۷			
۵	۰/۷۶۸	۰/۷۸۹	۰/۷۴۴	۰/۸۶۵	۰/۷۹۱		
۶	۰/۷۹۲	۰/۷۴۰	۰/۷۷۴	۰/۷۰۳	۰/۷۸۳	۰/۸۳۰	
۷	۰/۵۲۵	۰/۵۰۳	۰/۴۶۸	۰/۵۲۲	۰/۵۴۸	۰/۴۰۲	۰/۷۹۶

منبع: یافته های پژوهشگر

با توجه به مقادیر به دست آمده در جداول ۴ ملاحظه می شود که ، مقادیر جذر AVE که بر روی قطر اصلی
ماتریس وجود دارد از مقادیر زیرین هر سلول بیشتر است و بنابراین مدل روایی واگرای نسبتاً قابل قبولی دارد.

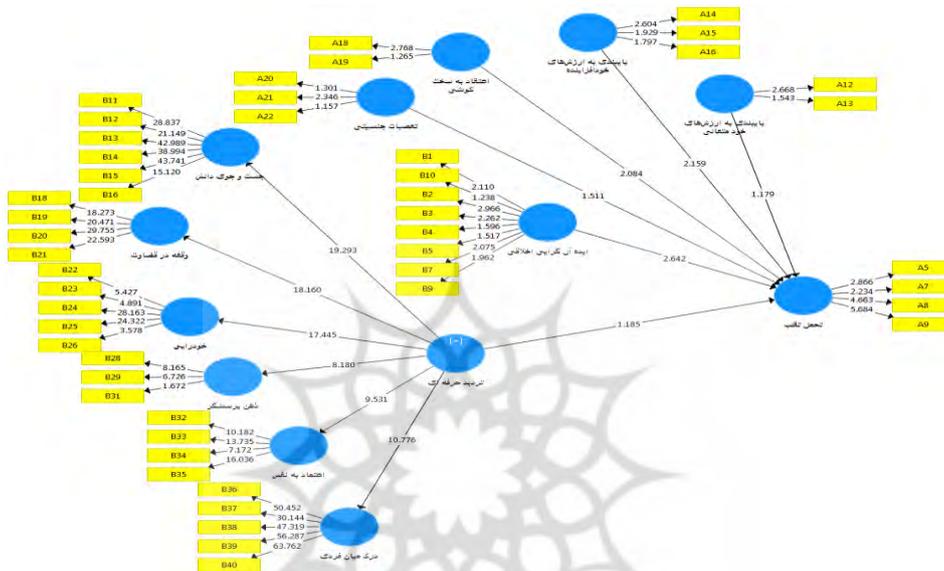
مدل معادلات ساختاری پژوهش

در این قسمت به بررسی مدل معادلات ساختاری پژوهش پرداخته می شود. بدین صورت که ابتدا برازش مدل را
مورد بررسی قرار داده و سپس مدل در حالت اعداد معنی داری مورد بررسی قرار گرفت (بررسی رد یا تایید
فرضیه ها).

برازش مدل

معیار سنجش برازش الگو در نرم افزار پی ال اس با بهره گیری از شاخص نیکوی برازش مورد مطالعه قرار می گیرد.
بدین معنی که به وسیله این شاخص، پژوهشگر می تواند پس از مطالعه برازش قسمت اندازه گیری و قسمت
ساختاری مدل پژوهش خود برازش قسمت کلی را نیز کنترل کند. محققان سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵، ۰/۳۶ را به

ترتیب عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای نیکوی برازش معرفی کرده‌اند. با توجه به محاسبات انجام شده مقدار نیکوی برازش برای مدل این پژوهش ۰/۲۱۰ محاسبه گردید. با توجه به اینکه مقدار به دست آمده در محدودی ۰/۲۵ می‌باشد بنابراین برازش مدل در حد مطلوب ارزیابی می‌گردد.

شکل ۲. مدل در حالت اعداد معناداری

همانطور که در شکل ۲ مشخص است در سطح اطمینان ۹۵ درصد اعداد معنی داری باید بیش از ۱/۹۶ محاسبه شود تا فرضیه‌ها مورد تایید قرار گیرد.

نتایج آزمون فرضیه‌ها

نتیجه بررسی فرضیه اول: پایبندی به ارزش‌های خود متعالی بر تحمل تقلب تأثیر منفی دارد. نتایج بررسی فرضیه اول نشان داد که سطح معنی داری ۰/۲۳۹ و عدد معنی داری (آماره تی) ۱/۱۷۹ محاسبه شده است. بنابراین فرضیه اول مبنی بر پایبندی به ارزش‌های خود متعالی بر تحمل تقلب تأثیر منفی دارد، مورد تایید قرار نمی‌گیرد. نتیجه بررسی فرضیه دوم: پایبندی به ارزش‌های خودافزاینده بر تحمل تقلب تأثیر مثبت دارد.

نتیجه بررسی فرضیه دوم نشان داد که سطح معنی داری ۰/۰۳۱ و عدد معناداری (آماره تی) ۲/۱۵۹ محاسبه شده است. در نتیجه پایبندی به ارزش های خودافزاینده بر تحمل تقلب تأثیر دارد. همچنین علامت ضریب اثر (۰/۱۳۶) مثبت بوده بنابراین می توان نتیجه گرفت که پایبندی به ارزش های خودافزاینده بر تحمل تقلب تأثیر مثبت دارد و فرضیه دوم پژوهش تایید می شود.

نتیجه بررسی فرضیه سوم: ایده آل گرایی اخلاقی بر تحمل تقلب تأثیر منفی دارد.

نتیجه بررسی فرضیه سوم نشان داد که سطح معنی داری ۰/۰۰۹ و عدد معنی داری (آماره تی) ۲/۶۴۲ محاسبه شده است. در نتیجه ایده آل گرایی اخلاقی بر تحمل تقلب تأثیر دارد. همچنین علامت ضریب اثر (۰/۳۳۳) منفی بوده بنابراین می توان نتیجه گرفت که ایده آل گرایی اخلاقی بر تحمل تقلب تأثیر منفی دارد و فرضیه سوم پژوهش تایید می شود.

نتیجه بررسی فرضیه چهارم: اعتقاد به سخت کوشی بر تحمل تقلب تأثیر منفی دارد.

نتیجه بررسی فرضیه چهارم نشان داد که سطح معنی داری ۰/۰۳۸ و عدد معنی داری (آماره تی) ۲/۰۸۴ محاسبه شده است. در نتیجه اعتقاد به سخت کوشی بر تحمل تقلب تأثیر دارد. همچنین علامت ضریب اثر (۰/۲۲۷) منفی بوده بنابراین می توان نتیجه گرفت که اعتقاد به سخت کوشی بر تحمل تقلب تأثیر منفی دارد و فرضیه چهارم پژوهش تایید می شود.

نتیجه بررسی فرضیه پنجم: تعصبات جنسیتی بر تحمل تقلب تأثیر منفی دارد.

نتایج بررسی فرضیه پنجم نشان داد که سطح معنی داری ۰/۱۳۱ و عدد معنی داری (آماره تی) ۱/۵۱۱ محاسبه شده است. بنابراین فرضیه پنجم مبنی بر تعصبات جنسیتی بر تحمل تقلب تأثیر منفی دارد، مورد تایید قرار نمی گیرد.

نتیجه بررسی فرضیه ششم: تردید حرفه ای بر تحمل تقلب تأثیر منفی دارد.

نتایج بررسی فرضیه ششم نشان داد که سطح معنی داری ۰/۲۳۷ و عدد معنی داری (آماره تی) ۱/۱۸۵ محاسبه شده است. بنابراین فرضیه ششم مبنی بر تردید حرفه ای بر تحمل تقلب تأثیر منفی دارد، مورد تایید قرار نمی گیرد.

جدول ۵: تلخیصی از آزمون فرضیه ها

فرضیه	تأثیر مولفه	بر مولفه	سطح معناداری	ضریب اثر	آماره تی	نتیجه
۱	پایبندی به ارزش های خود متعالی	تحمل تقلب	۰/۲۳۹	۰/۱۳۶	۱/۱۷۹	عدم تایید
۲	پایبندی به ارزش های خودافزاینده	تحمل تقلب	۰/۰۳۱	۰/۲۵۰	۲/۱۵۹	تایید
۳	ایده آل گرایی اخلاقی	تحمل تقلب	۰/۰۰۹	-۰/۳۳۳	۲/۶۴۲	تایید
۴	اعتقاد به سخت کوشی	تحمل تقلب	۰/۰۳۸	-۰/۲۲۷	۲/۰۸۴	تایید
۵	تعصبات جنسیتی	تحمل تقلب	۰/۱۳۱	۰/۲۵۸	۱/۵۱۱	عدم تایید

فرضیه	تأثیر مولفه	بر مولفه	سطح معناداری	ضریب اثر	آماره تی	نتیجه
۶	تردید حرفه‌ای	تحمل‌تقلب	۰/۲۳۷	-۰/۱۳۰	۱/۱۸۵	عدم تایید

منبع: یافته‌های پژوهشگر

۶- بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام این پژوهش بررسی تاثیر باورها، ارزش‌های اخلاقی و شخصی بر تحمل‌تقلب در حسابرسان بود. به منظور بررسی این هدف شش فرضیه تدوین شد. به منظور برازش فرضیه‌های این پژوهش از آزمون‌های معادلات ساختاری در نرم افزار پی‌ال‌اس استفاده شده است. نتایج به دست آمده به شرح زیر می‌باشد:

نتایج فرضیه اول پژوهش نشان داد که پایداری به ارزش‌های خود متعالی بر تحمل‌تقلب تأثیر معناداری ندارد. نتایج به دست آمده از بعد معناداری با نتایج پژوهش کنچل و مینچیک (۲۰۲۲) همخوانی ندارد. در تبیین این نتیجه می‌توان بیان کرد حسابرسانی که ارزش‌های خود متعالی بالایی دارد، تحمل‌تقلب در آنان کمتر است، زیرا رفتار متقلبانانه‌ای که از سوی افراد در سازمان انجام می‌گیرد با ارزش‌های خود متعالی که به آن پایبند هستند، مغایرت دارد. بنابراین حسابرسانی که ارزش‌های خود متعالی بالایی دارند از خودکنترلی قوی برخوردار بوده تا بتواند از گرایش به تقلب جلوگیری کرده و آن را به حداقل برساند. از این رو انتظار می‌رفت که ارزش‌های خود متعالی بر تحمل‌تقلب تأثیر منفی داشته باشد. ولی نتایج این پژوهش نشان داد ارزش‌های خود متعالی بر تحمل‌تقلب تأثیر معناداری ندارد. علت آن احتمالاً می‌تواند به این دلیل باشد که در ایران توجه آنچنانی به آیین رفتار حرفه‌ای حسابرسان نمی‌شود چرا که این آیین رفتاری موسسه‌های حسابرسانی را ملزم به ارائه واکنش در برابر فعالیت‌های غیر قانونی افرادی می‌کند که اعمال و رفتارشان آثار سوئی بر رفتار دیگران دارد.

نتایج فرضیه دوم پژوهش نشان داد که پایداری به ارزش‌های خودافزاینده بر تحمل‌تقلب تأثیر مثبت دارد. نتایج به دست آمده از بعد معناداری با نتایج پژوهش‌های کنچل و مینچیک (۲۰۲۲)، اسلامی مفیدآبادی و همکاران (۱۴۰۲) و زلفی و یزدانیان (۱۴۰۲) همخوانی دارد. در تبیین این نتیجه می‌توان بیان کرد حسابرسان زمانی که معتقدند صاحبکار از لحاظ جایگاه اجتماعی و اعتبار در سطح بالای قرار دارد، به احتمال زیاد رفتارهای و شیوه‌های تجاری نادرست صاحبکار را تحمل می‌کنند. برجسته کردن بیش از حد صاحبکار همچنین ممکن است توجه حسابرسان را به نیازهای وی و تحمل رفتارهای مشکوک و متقلبانانه از سوی صاحبکار را افزایش دهد. بنابراین، حسابرسان که سطوح بالاتری از ارزش‌های خودافزاینده را دریافت می‌کنند ممکن است در افشای رفتارهای نادرست و متقلبانانه احساس استرس کنند. توجه بیش از حد به سطح جایگاه، اعتبار و ثروت صاحبکار ممکن است به تمایل به اجتناب از هر چیزی که نارضایتی صاحبکار را افزایش می‌دهد، تبدیل شود. از این رو، اگر برخورد با رفتارهای

متقلبانه صاحبکار می تواند منجر به نارضایتی وی شود، می توان استدلال کرد حسابرسیان به احتمال زیاد رفتارهای متقلبانه را تحمل کنند.

نتایج فرضیه سوم پژوهش نشان داد که ایده آل گرایی اخلاقی بر تحمل تقلب تأثیر منفی دارد. نتایج به دست آمده از بعد معناداری با نتایج پژوهش های وروی و آسارا (۲۰۲۲)، علی زاده گان و همکاران (۱۴۰۲) و خوشبخت و همکاران (۱۴۰۱) همخوانی دارد. در تبیین این نتیجه می توان بیان کرد حسابرسیان حرفه ای علاوه بر استانداردهای حسابرسی باید منشور اخلاقی را نیز رعایت کنند. منشور اخلاقی حسابرسی حاوی ارزش های اخلاقی است، یعنی اصول اساسی اخلاق از یکپارچگی، عینیت، شایستگی و احتیاط حرفه ای و همچنین محرمانه بودن و رفتار حرفه ای تشکیل شده است. حسابرسیانی که منشور اخلاقی را تا حد امکان رعایت و اجرا می کنند از رفتار غیر اخلاقی مانند تقلب اجتناب کرده و رفتار متقلبانه را نیز تحمل نمی کنند. از این رو می توان انتظار داشت که تحمل تقلب در حسابرسی تحت تأثیر عوامل متعددی است که یکی از آنها ارزش های اخلاقی حسابرسی است. هر چه ارزش های اخلاقی حسابرسی بدتر باشد، تحمل تقلب بیشتر است. ارزش های اخلاقی ناپسند به عنوان تشویق حسابرسی به رفتار غیر اخلاقی و ارتکاب تقلب تعریف می شود. هر چه حسابرسیان فاقد ارزش های اخلاقی باشند، احتمال وقوع و همچنین تحمل تقلب در آنان بیشتر می شود. نظریه موقعیت اخلاقی واکنش به موقعیت چالش برانگیز اخلاقی را در دو بعد طبقه بندی می کند که بر توجه به اصول (نسبی گرایی) و نتایج (ایده آل گرایی) تأکید می کند. ایده آل گرایی به تأکید فرد بر پیامدها به عنوان راهنمایی برای تعیین نادرست و درست اشاره دارد. افراد بسیار ایده آل گرا تصور می کنند که نتایج مطلوب را می توان با اقدام صحیح همیشه به دست آورد. کسانی که کمتر ایده آل گرا هستند تصور می کنند که در برخی موارد آسیب اجتناب ناپذیر است و در چنین مواردی، باید بین دو شر آن یکی که کوچک تر است را انتخاب کرد. از این رو می توان انتظار داشت که بین ایده آل گرایی اخلاقی و تحمل تقلب رابطه وجود دارد. با تکیه بر این بینش، فرض می شود که ایده آل گرایی اخلاقی و شک گرایی بر عملکرد برنامه ریزی تقلب حسابرسی تأثیر داشته باشند. این به خاطر این است که اولی میزان تحمل حسابرسی را برای اجازه دادن به صاحبکار برای فرار از یک عمل مشکوک اخلاقی تعیین می کند، در حالی که دومی در تعیین نحوه جستجو و ارزیابی کلی شواهد مهم است. از این رو می توان انتظار داشت که ایده آل گرایی اخلاقی بر تحمل تقلب تأثیر منفی داشته باشد.

نتایج فرضیه چهارم پژوهش نشان داد که اعتقاد به سخت کوشی بر تحمل تقلب تأثیر منفی دارد. نتایج به دست آمده از بعد معناداری با نتایج پژوهش های کنچل و مینچیک (۲۰۲۲) و اسلامی مفیدآبادی و همکاران (۱۴۰۲) همخوانی دارد. در تبیین این نتیجه می توان بیان کرد ارزش های فرد بر تعریف فرد از آنچه که موفقیت را تشکیل می دهد تأثیر می گذارد، در حالی که باورها راه های قابل قبول برای رسیدن به موفقیت را تعیین می کنند. باورها "به عنوان یک فیلتر دائمی عمل می کنند که از طریق آن تجربیات کاری تفسیر می شود". با استفاده از فراتحلیل، گزارش شده است که احترام، تحسین و تمایل به شرکت در کار سخت مهمترین عاملی است که از

تجزیه و تحلیل مطالعات مختلف در مورد باورهای مرتبط با کار ظاهر می شود. به عنوان مثال، افرادی که برای سخت کوشی ارزش قائل هستند، به بهره‌وری بیشتری دست می‌یابند، رضایت شغلی بالاتری را تجربه می‌کنند و در کار خود مشارکت بیشتری دارند. آنها همچنین نسبت به بازخورد منفی انعطاف پذیرتر هستند، تعهد اخلاقی قوی‌تری به سازمان خود دارند و کمتر احتمال دارد که تقلب کنند یا نگرش‌های خودخواهانه در برابر با افراد متقلب از خود نشان دهند. از این رو انتظار می‌رود افرادی که اعتقاد به سخت کوشی دارند، احتمالاً در برابر وسوسه‌های تقلب مقاوم‌تر باشند، که منجر به کاهش تحمل تقلب در این افراد می‌شود.

نتایج فرضیه پنجم پژوهش نشان داد که تعصبات جنسیتی بر تحمل تقلب تأثیر معناداری ندارد. نتایج به دست آمده از این پژوهش با نتایج پژوهش کنچل و مینچیک (۲۰۲۲) که نشان دادند افرادی که مستعد تعصبات جنسیتی سنتی هستند، بیشتر می‌توانند تقلب را تحمل کنند، همخوانی ندارد. در تبیین این نتیجه می‌توان بیان کرد در بررسی‌های انجام شده در این پژوهش مشاهده گردید که زنان در سطح شرکای حسابرسی خیلی کم هستند اگرچه در طول دوره پژوهش گزارش‌های حسابرسی که توسط حسابرسان زن صادر شده تغییر آنچنانی به لحاظ اسم شرکای زن حسابرسان نکرده است. چنین وضعیت نامتعادل اگر چه تعجبی ندارد اما در حرفه حسابرسی نامطلوب به نظر می‌رسد زیرا ادبیات اقتصاد رفتاری نشان می‌دهد زنان بعضی از مهارت‌ها که برای حرفه حسابداری خیلی ضروری است دارند و دارای مزایای قوی هستند. تفاوت‌های جنسیتی در پردازش اطلاعات شناختی، پشتکار، محافظه کاری، اعتماد به نفس و تفاوت ریسک ممکن است بر تصمیمات حسابرسان تأثیر بگذارد و نتیجه نهایی کیفیت خدمات حسابرسی و سپس گزارشگری مالی است.

نتایج فرضیه ششم پژوهش نشان داد که تردید حرفه‌ای بر تحمل تقلب تأثیر معناداری ندارد. نتایج به دست آمده از این پژوهش با نتایج پژوهش آگوستینا و همکاران (۲۰۲۱) که نشان دادند تجربه و تردید حرفه‌ای حسابرسان تأثیر منفی بر تحمل تقلب دارد، همخوانی ندارد. در تبیین این نتیجه می‌توان بیان کرد تردید حرفه‌ای وضعیتی که شامل ذهن پرسشگر و ارزیابی منتقدانه‌ای از شواهد حسابرسی است که اغلب به‌عنوان ارزیابی صداقت مدیریت تعبیر می‌شود. تردید حرفه‌ای به ارزیابی ریسک و شناسایی فرصت‌های تقلب کمک می‌کند. حسابرسانی که تردید حرفه‌ای بالایی دارند، معمولاً تمایل بیشتری به جستجوی بیشتر در خصوص اطلاعات مرتبط با علائم تقلب دارند که منجر به کاهش تحمل تقلب در این افراد می‌شود. حسابرسان به‌واسطه تردید حرفه‌ای که طی دوره مورد رسیدگی در فرایند حسابرسی به کار می‌رود، می‌توانند توانایی شناسایی تقلب را بالاتر ببرند. همچنین تردیدگرایی حرفه‌ای بر توانایی شناسایی تقلب حسابرسان اثر مثبتی دارد و گویای آن است که هر چقدر حسابرسان تردید حرفه‌ای بالاتری داشته باشند، تحمل تقلب پایین‌تری دارد. از این رو انتظار می‌رفت که تردید حرفه‌ای بر تحمل تقلب تأثیر منفی داشته باشد. ولی نتایج این پژوهش نشان داد که تردید حرفه‌ای بر تحمل تقلب تأثیر معناداری ندارد. علت آن احتمالاً می‌تواند به این دلیل باشد که در ایران روی آئین رفتار حرفه‌ای و و احکام مرتبط نظیر تردید حرفه‌ای تأکید زیادی نمی‌شود همین امر موجب عدم رابطه در این پژوهش شده است.

۱-۶- پیشنهادات ناشی از یافته های پژوهش

با توجه به نتایج پژوهش مبنی بر این که اعتقاد به سخت کوشی بر تحمل تقلب تأثیر منفی و پایبندی به ارزش های خودافزاینده بر تحمل تقلب تأثیر مثبت دارد به موسسات حسابرسی پیشنهاد می شود با افزایش باور سخت کوشی در بین کارکنان موجبات کاهش تاثیر مثبت ارزش های خودافزاینده بر تحمل تقلب را فراهم نمایند چرا که چنین باورهایی می توانند به طور بالقوه برای مقابله با تأثیر منفی فرهنگ خودافزاینده، که اغلب در یک محیط تجاری رقابتی اجتنابناپذیر است، مورد هدف قرار گیرند. با توجه به نتایج پژوهش و عدم تاثیر منفی تعصبات جنسیتی بر تحمل تقلب به موسسات حسابرسی پیشنهاد می گردد در صورت استفاده از خدمات حسابرسی زن و در جهت ارتقاء مهارت های شغلی آنان، تحلیل فرآیندهای پیچیده و ارتقاء کیفیت خدمات حسابرسی اقدام به برگزاری دوره های آموزشی مرتبط جهت این قشر از حسابرسی نمایند. هر چند نتایج این پژوهش نشان داد تردید حرفه ای بر تحمل تقلب تأثیر منفی ندارد، لیکن مؤسسات حسابرسی می توانند در جریان استخدام نسبت به اندازه گیری میزان تردید حرفه ای شخص متقاضی اقدام نموده و سپس جهت استخدام وی تصمیم گیری نمایند. افزون بر این پس از استخدام نیروی کار نیز مؤسسات حسابرسی می توانند نسبت به آموزش هایی در راستای ارتقا تردید حرفه ای اقدام نموده تا سطح کیفیت قضاوت و تصمیم گیری کارکنان خود را افزایش دهند.

۲-۶- پیشنهادات برای محققین آتی

به پژوهشگران آتی پیشنهاد می شود به بررسی و تجزیه و تحلیل گزارش مالی متقلبانه از منظر شش ضلعی تقلب بپردازند
به پژوهشگران آتی پیشنهاد می شود به بررسی و تجزیه و تحلیل مناسبت بودن پاداش، اخلاق فردی، فرهنگ اخلاقی و کنترل داخلی بر تقلب در گزارشگری مالی بپردازند.

۳-۶- محدودیت های پژوهش

برخی از محدودیت های مطالعه حاضر، تعمیم پذیری نتایج آن را با محدودیت مواجه می کند: اول نتایج مطالعه حاضر همچون بسیاری از مطالعات دیگر به دلیل استفاده از ابرازهای خودگزارشی به جای مطالعه رفتار واقعی ممکن است مشارکت کنندگان را به استفاده از شیوه های مبتنی بر کسب تایید اجتماعی و اجتناب از بدنامی مربوط به عدم کفایت فردی ترغیب کند. دوم، در مطالعه حاضر به منظور تحلیل روابط بین متغیرهای چندگانه در الگوی مفهومی پیشنهاد شده، از یک طرح مقطعی استفاده شد؛ بنابراین تکرار و بسط این یافته ها مستلزم به کارگیری طرح های طولی است.

فهرست منابع

- خواجوی، شکراله. منصورى، شعله. (۱۳۹۴). تقلب حلقه‌ی پنهان در زنجیره‌ی امنیتی گزارشگری، فصلنامه حسابدار رسمی ۲۸: ۶۴-۵۴.
- خوشبخت، اسماعیل. تائبی نقندری، امیرحسین. زینلی، حدیث. (۱۴۰۱). دینداری، اخلاق حرفه‌ای حسابداران و تقلب‌های گزارشگری مالی. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، مقالات آماده انتشار، پذیرفته شده انتشار آنلاین از تاریخ ۱۰ خرداد ۱۴۰۱.
- رجب دری، حسین. وکیلی فرد، حمیدرضا. سالاری، حجت الله. امیری، علی. (۱۴۰۱). رابطه نظریه‌های اخلاقی و رفتار اخلاقی در قضاوت حسابرسان. قضاوت و تصمیم‌گیری در حسابداری (۱): ۱۱۳-۱۴۱.
- زلفی، سوسن. یزدانیان، نرگس. (۱۴۰۲). ویژگی‌های تاریک شخصیت حسابرسان و تاثیر آنها بر ارزیابی ریسک تقلب. نشریه تحقیقات حسابداری و حسابرسی ۱۵(۵۷): ۱۷۹-۲۰۶.
- سیفی، غزاله. دارابی، رویا. حشمتی، احمد. (۱۴۰۳). تأثیر فضای اخلاقی در رأس سازمان و تردید حرفه‌ای بر قضاوت در مورد ریسک تقلب در میان حسابرسان داخلی. مطالعات اخلاق و رفتار در حسابداری و حسابرسی (۲)۴: ۷۱-۹۲.
- عباسی استمال، محمدرضا. راستکار رضائی، حسین. (۱۴۰۲). تأثیر عملکرد شرکت بر ارتباط بین قضاوت حرفه‌ای و کشف تقلب حسابرس. مطالعات اخلاق و رفتار در حسابداری و حسابرسی (۳)۲: ۴۱-۶۶.
- علی زاده گان، لیلا. صمدی لرگانی، محمود. ایمنی، محسن. (۱۴۰۲). تحلیل توانایی حسابرسان در کشف تقلب با استفاده از تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده: تأثیر تجربه حسابرس و تیپ شخصیتی با نقش تردید حرفه‌ای. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی ۱۵(۵۷): ۱۴۹-۱۸۴.
- فلاح حمیدی، حامی. فغانی ماکرانی، خسرو. ذبیحی، علی. (۱۴۰۰). قدرت و بیش اطمینانی مدیران و گزارشگری متقلبان. فصلنامه اقتصاد مالی ۱۱(۵۴): ۳۷۹-۴۰۰.
- کهرودی، حسن. برزگر، قدرت اله. کامیابی، یحیی. (۱۴۰۳). رویکرد مقایسه‌ای بین دیدگاه حسابرسان مستقل و حسابرسان دستگاه‌های نظارتی در پیشگیری از تقلب براساس الزامات دانش، مهارت و اخلاق در حسابرسان. پژوهش‌های کاربردی در گزارشگری مالی (۱)۱۳: ۷۷-۱۰۲.
- مسعودی مقدم، محمد. طالب نیا، قدرت اله. (۱۴۰۳). بررسی نقش اخلاق حرفه‌ای حسابرسان در تاثیر سرمایه اجتماعی حسابرسان بر استراتژی تعامل با صاحبکار. قضاوت و تصمیم‌گیری در حسابرسی (۳)۳: ۴۵-۶۸.
- ممنون، احمد. صفرپور، مریم. گرجی زاده، داوود. (۱۴۰۰). تأثیر پیچیدگی اطلاعات بر کشف تقلب در گزارشگری مالی شرکت. فصلنامه رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری (۶۹)۵: ۵۷-۷۴.

- همتی، حسن. بیات مزلقانی، الهام. مرادی، مجید. (۱۴۰۲). تاثیر اخلاق و دوره تصدی بر توانایی حسابرس در تشخیص شیوه های حساب آرای. قضاوت و تصمیم گیری در حسابداری ۸(۲): ۱۴۱-۱۶۹.
- Adkins, L. (1995), *Gendered Work: Sexuality, Family and the Labour Market*, Open University Press, Buckingham and Philadelphia, PA.
- Agustina, F., Nurkholis, KhoiruRusydi, M., (2021). Auditors' Professional Skepticism and Fraud Tolerance, *international Journal of Reserch in Business and Social Science* 10(4): 275-287.
- Akbaş, M., Ariely, D., & Yuksel, S. (2019). When is inequality fair? An experiment on the effect of procedural justice and agency. *Journal of Economic Behavior and Organization*, 161, 114-127.
- Akers, R. L. (1996). Is differential association/social learning cultural deviance theory? *Criminology*, 34(2), 229-247.
- Ariely, D., Garcia-Rada, X., Gündker, K., Hornuf, L., & Mann, H. (2019). The impact of two different economic systems on dishonesty. *European Journal of Political Economy*, 59, 179-195.
- Barling, J., Dupre, K., & Hepburn, G. (1998). Effects of parents' job insecurity on children's work beliefs and attitudes. *Journal of Applied Psychology*, 83(1), 112-118
- Beasley, M. S. (2013). Residential Satisfaction of Middle Income Population: Medan City, *Procedia-Social and Behavioral*, 105: 674-665.
- Childs, J. (2012). Gender differences in lying. *Economics Letters*. 114, 147-149
- Collins, J. D., Ulluenbruck, K., & Rodriguez, P. (2009). Why firms engage in corruption: A top management perspective. *Journal of Business Ethics*, 87(1), 89-108.
- Cumming, D., Leung, T.Y. and O.M. Rui. (2012). Gender Diversity and Securities Fraud, Working Paper.
- Daunt, K.L. and Harris, L.C. (2012), Exploring the forms of dysfunctional customer behaviour: a study of differences in servicescape and customer disaffection with service, *Journal of Marketing Management*. 28(1), 129-53.
- Dean, D.H. (2004). Perceptions of the ethicality of consumer insurance claim fraud. *Journal of Business Ethics*. 54(1), 67-79
- Devos, K. (2008). Tax evasion behaviour and demographic factors: An exploratory study in Australia. *Revenue Law Journal*. 18(1), 1-43.
- Dionne, G. and K.C. Wang. (2013). Does insurance fraud in automobile theft insurance fluctuate with the business cycle?. *Journal of Risk and Uncertainty*. 47(1), 1-26.
- Dorminey, J., Fleming, A. S., Kranacher, M.-J., & Riley, R. A. (2012). The evolution of fraud theory. *Issues in Accounting Education*, 27(2), 555-579.
- Dweck, C. S. (2012). *Mindset: How you can fulfill your potential*. New York, NY: Constable and Robinson Limited.
- Dwirandra, A.N., & Suryanawa. I.K, (2018). Idealism and Professional Commitment Mediation the Effect of Work Experience and Training on Ethical Decision Making of Tax Consultan. *Research, Journal of Finance and Accounting*, 9(21): 85-94.
- Forsyth, D. R. (1980). A taxonomy of ethical ideologies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39, 175-184.
- Forsyth, D. R., & O'Boyle, E. H., Jr. (2013). Ethics position theory and unethical work behavior. In R. A. Giacalone & M. D. Promislo (Eds.), *Handbook of unethical work behavior: Implications for individual well-being* (pp. 221-236). Armonk, NY: M.E. Sharpe.
- Friesen, L. and Gangadharan, L. (2012). Gangadharan. Individual level evidence of dishonesty and the gender effect. *Economics Letters*. 117(3), 624-626.

- Furnham, A. (1990). A content, correlational, and factor analytic study of seven questionnaire measures of the Protestant work ethic. *Human Relations*, 43(4), 383–399.
- Gunayasa, I. M., & Erlinawati, N. W. (2020). Pengaruh etika individu, agama dan pengawasan berpengaruh terhadap kecenderungan kecurangan akuntansi (fraud). *Hita Akuntansi Dan Keuangan*, 1(1), 650-680
- Haitem, Z., & Jeongsoo, P. (2019). The effects of cultural tightness and perceived unfairness on Japanese consumers' attitude towards insurance fraud: The mediating effect of rationalization. *Journal of Financial Services Marketing*, 24(1–2), 21–30.
- Henle, C. A., Giacalone, R., & Jurkiwicz, C. L. (2005). The role of ethical ideology in the workplace deviance. *Journal of Business Ethics*, 56(1), 219–230.
- Hung P. H. Que, N. T. (2024). "Factors Affecting the Ability to Detect Accounting Fraud of Internal Auditors at Vietnamese Commercial Banks", *IJRESM*. 7(3), 72–82,
- Hurt, R. K. (2010). Development of a scale to measure professional skepticism. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 29(1), 149-171.
- Johnson, E., Fleischman, G., Valentine, S., & Walker, K. (2012). Managers' ethical evaluations of earnings management and its consequences. *Contemporary Accounting Research*, 29(3), 910–927.
- Kidron, A. (1978). Work values and organizational commitment. *Academy of Management Journal*, 21(2), 239–247
- Knechel, W. R. Mintchik, N. (2022). Do Personal Beliefs and Values Affect an Individual's "Fraud Tolerance"? Evidence from the World Values Survey, *Journal of Business Ethics*, 177: 463–489.
- Konrad, K. A., & Qari, S. (2012). The last refuge of a scoundrel? Patriotism and tax compliance. *Economica*, 79(315), 516–533.
- Kuncara, T & Ihsan, A. (2022). Financial Statement Fraud Detection with Beneish M-Score Analysis on Soe Companies in the Mineral and Coal Industry Sector Listed on Idx. *East Asian Journal of Multidisciplinary Research* 1(2): 49-58
- Lambert, R. (2010). Discussion of Implications for GAAP from an Analysis of Positive Research in Accounting. *Journal of Accounting and Economics*. 50(2), 287- 295.
- Lee, G., and X. Xiao. (2018). Whistleblowing on accounting-related misconduct: a synthesis of the literature, *Journal of Accounting Literature*. (41), 22-46.
- Lesch, W. and B.R. Baker. (2013). Balancing the Insurance Equation: Understanding the Climate for Managing Consumer Insurance Fraud and Abuse. *Journal of Insurance Issues*. 36(1), 82-120.
- Luthar, H. K., DiBattista, R. A., & Gautschi, T. (1997). Perception of what the ethical climate is and what it should be: The role of gender, academic status, and ethical education. *Journal of Business Ethics*, 16(2), 205–217.
- MacDonald, A. P. (1971). Correlates of the ethics of personal conscience and the ethics of social responsibility. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 37(3), 443.
- Mandal, A. and Amilan S. (2025), Preventing financial statement fraud in the corporate sector: insights from auditors, *Journal of Financial Reporting and Accounting*. 23(1), 56-80.
- Mazar, N., Amir, O., & Ariely, D. (2008). The dishonesty of honest people: A theory of self-concept maintenance. *Journal of Marketing Research*, 45(6), 633–644.
- Mintchik, N., & Riley, J. (2019). Rationalizing fraud: How thinking like a crook can help prevent fraud. *CPA Journal*, 89(3), 44–50.

- Mickiewicz, T., Rebmann, A., & Sauka, A. (2019). To pay or not to pay? Business owners' tax morale: Testing a neo-institutional framework in a transition environment. *Journal of Business Ethics*, 157(1), 75–93.
- Miyazaki, A.D. (2009). Perceived Ethicality of Insurance Claim Fraud: Do Higher Deductibles Lead to Lower Ethical Standards?. *Journal of business ethics*, 87(4), 589-598.
- Mui, Grace Y. (2010). Factors That Impact On Internal Auditors' Fraud Detection Capabilities – A Report For The Institute of Internal Auditors Australia. Presentation, Center for Business Forensics HELP University Malaysia.
- Norman, S. C., Wier, B., & Achilles, W. W. (2008). Can ethical position contribute to our understanding of fraud detection? *Journal of Theoretical Accounting Research*, 4(1), 135–164.
- Nugroho, D A. Sari, R. Kuntadi, C. (2023). Factors Affecting Fraud Prevention Organizational Culture, Human Resource Competence and the Role of The Internal Auditor, *Dinasti International Journal of Education Management and Social Science*, 4(4): 627-636.
- Pamungkas, Imang Dapit. (2014). Pengaruhi Religiusitasi dani Rasionalisasi Dalam Mencegah dani Mendeteksi Kecenderungan Kecurangan Akuntansii. *Jurnal Ekonomii dani Bisnis*, 15(02), 1693-0908.
- Plufrey, C., & Butera, F. (2013). Why neoliberal values of selfenhancement lead to cheating in higher education. A motivational account. *Psychological Science*, 24(11), 2153–2162.
- Rodriguez-Justicia, D., & Theilen, B. (2018). Education and tax morale. *Journal of Economic Psychology*, 64, 18–48.
- Schwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz theory of basic values. *Online Readings in Psychology and Culture* 2(1).
- Seifert, D.L., W.W. Stammerjohan, and R.B. Martin. (2014). Trust, Organizational Justice, and Whistleblowing: A Research Note. *Behavioral Research in Accounting*, 26(1), 157-168.
- Soltes, E. (2016). Why they do it: Inside the mind of the white-collar criminal. New York, NY: Public Affairs.
- Strand, C., & Lancaster, K. (2001). An experimental assessment of business students' abilities to recognize fraud risk factors associated with misappropriation of assets. *Advances in Accounting Behavioral Research*, 4, 333–360.
- Tennyson, S. (2002). Moral, social, and economic dimensions of insurance claims fraud. *Social Research*, 75(4), 1181–1204.
- Tseng, L. M., & Kuo, C.-L. (2014). Customers' attitudes toward insurance frauds: An application of Adams' equity theory. *International Journal of Social Economics*, 41(11), 1038–1054.
- Verwey, Inez G. F. Asare, Stephen K. (2021). The Joint Effect of Ethical Idealism and Trait Skepticism on Auditors' Fraud Detection, *Journal of Business Ethics*, <https://doi.org/10.1007/s10551-020-04718-8>.
- Wahyuni-TD, I.S., Haron, H. and Fernando, Y. (2021). The effects of good governance and fraud prevention on performance of the zakat institutions in Indonesia: a Sharī'ah forensic accounting perspective, *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print
- Wolfe, D. T., & Hermanson, D. R. (2004). The fraud diamond: Considering the four elements of fraud. *The CPA Journal*, 74(12), 38–42.
- Yi, Y. and Gong, T. (2008), The effects of customer justice perception and effect on customer citizenship behavior and customer dysfunctional behavior, *Industrial Marketing Management*, 37(1), 767-83.

Investigate the Effect of Beliefs, Morals and Personal Values on Tolerance of Fraud in Auditors

Hasanrahimifard¹
Leila Safdarian²
Meysam Forooghi³

Received: 4/ July /2025 Accepted: 4/ September /2025

Abstract

Introduction: Attitudes related to fraud are socially constructed and reflect implicit assumptions that are acquired through social acceptance. To the extent that individuals learn their attitudes from others, if fraud is accepted by a person's peers, it is more likely that that person will also find fraud acceptable. Therefore, tolerance of fraudulent behavior does not occur in a cultural vacuum, but it is likely that three main cultural factors of values, beliefs, and demographics influence fraud tolerance. Therefore, the purpose of the present study is to examine the impact of beliefs, moral values, and personal values on fraud tolerance in auditors.

Methods: This research is of a fundamental experimental type and its method is descriptive-survey. The statistical population of this research includes auditors (audit partners and senior auditors in audit firms) throughout the country and the statistical sample consists of 388 questionnaires that were distributed and collected in 1403. Structural equation tests in PLS software were used to test the hypotheses of this research.

Findings: The results of the hypothesis test showed that moral idealism and belief in hard work have a negative effect on fraud tolerance. Also, adherence to self-enhancing values has a positive effect on fraud tolerance, but adherence to self-transcendental values, gender bias, and professional skepticism do not have a significant effect on fraud tolerance.

Conclusion: Empirical evidence from this study suggests specific psychological mechanisms that can either weaken or strengthen the occurrence of fraud. This study also contributes to research on corporate governance, ethics, and the antecedents of dishonesty in the workplace.

Keywords: Beliefs, Moral and Personal Values, Fraud Tolerance.

---

¹ Department of Accounting, Mobarakeh Branch, Is.C.. Hasan.rahimifard@iau.ir

² Department of Accounting, Mobarakeh Branch, Is.C., Isfahan, Iran (Corresponding author). leilasafdarian1978@iau.ac.ir

³ Department of Accounting, Mobarakeh Branch, Is.C., Isfahan, Iran. mey.fo@iau.ac.ir

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی